

Instytut Pamięci Narodowej - Łódź

<https://lodz.ipn.gov.pl/pl6/publikacje/ksiazki-lodz/33548,Sluzba-Bezpieczenstwa-wobec-przemian-politycznych-w-latach-1988-1990-Region-lodz.html>
20.04.2024, 07:02

Służba Bezpieczeństwa wobec przemian politycznych w latach 1988-1990. Region łódzki

Służba Bezpieczeństwa wobec przemian politycznych w latach 1988-1990. Region łódzki, wstęp, wybór i opracowanie Sebastian Pilarski, Warszawa - Łódź 2009, 720 s. (seria „Dokumenty”, t. 40)

Prezentowany wybór archiwaliów ma na celu ukazanie przyczyn i początkowej fazy transformacji ustrojowej w Polsce z perspektywy dokumentacji SB. Cezura początkowa pracy związana jest protestami społecznymi z wiosny 1988 r. oraz próbami wznowienia legalnej działalności NSZZ „Solidarność”. Końcowa zaś - z procesem likwidacji SB oraz weryfikacją byłych funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa.

Analiza prezentowanych źródeł skłania do kilku refleksji dotyczących istoty przemian zachodzących w Polsce w latach osiemdziesiątych. Bez wątpienia proces transformacji miał charakter ewolucyjny - kształtowały go kolejne ustępstwa władz PRL obawiających się niekontrolowanego wybuchu niezadowolenia społecznego, będącego konsekwencją katastrofalnej sytuacji gospodarczej. Stopniowe zmiany pozwoliły na przeprowadzenie procesu uwłaszczenia nomenklatury i zamianę kapitału politycznego na gospodarczy, dzięki czemu przedstawiciele aparatu partyjno-państwowego uniknęli ekonomicznych skutków transformacji. Zauważalny był wówczas brak entuzjazmu polskiego społeczeństwa - atmosfera przypominająca „karnawał »Solidarności«” z lat 1980-1981 występowała jedynie w okresie kampanii wyborczej w maju i czerwcu 1989 r. Trudno też dostrzec przejawy spontanicznej radości po wyborczej klęsce koalicji rządowej 4 czerwca 1989 r. - nastroje społeczne były często tonowane przez liderów opozycji obawiających się skutków tak zdecydowanego zwycięstwa.

Nie budzi większych wątpliwości pogląd, iż punkt zwrotny na drodze demokratyzacji systemu politycznego i początek budowy III Rzeczypospolitej stanowiły czerwcowe wybory, umożliwiające przedstawicielom dotychczasowej opozycji stworzenie rządu. Logicznym następstwem powołania gabinetu Tadeusza Mazowieckiego było przyjęcie programu radykalnych reform gospodarczych, co doprowadziło do wprowadzenia mechanizmów wolnorynkowych i uzdrowienia systemu gospodarczego. Reformy te, pomimo nieuniknionych kosztów społecznych, należy ocenić jako jeden z największych sukcesów okresu transformacji - umożliwiły one m.in. związanie gospodarcze Polski z Zachodem i wyzwolenie się z ekonomicznej dominacji Związku Sowieckiego. Rok 1989 i zapoczątkowany w Polsce proces wyzwalaania narodów Europy z okowów komunistycznego totalitaryzmu nie przyniósł więc „końca historii”, ale otworzył jej nowy etap.

